

изд. – М.: Изд. дом “Вильямс”, 2002. – 960 с. 4. Методика проведення оцінки фінансового стану позичальників – юридичних осіб в ЗАТ “Прокредит банк”. Затверджена наказом № 624/1 dd від 14.11.2006. 8. Сошникова Л.А. Многомерный статистический анализ в экономике: Учеб. пособие для вузов / Л.А. Сошникова, В.Н. Тамашевич, Г. Уебе / Под ред. В.Н. Тамашевича. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 1999. – 598 с.

УДК 368.023.2

О.С. Світлична

Одеський державний економічний університет,
кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕЙТИНГУВАННЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

© Світлична О.С., 2010

Розглянуто особливості методик присвоєння рейтингової оцінки як зарубіжними, так і вітчизняними рейтинговими агентствами страховим компаніям. Висвітлено основні проблеми рейтингування страховиків на сучасному етапі.

Ключові слова: рейтингування страховиків, рейтингові агентства, методики присвоєння рейтингової оцінки страховим компаніям

CURRENT PROBLEMS RATINGS OF INSURANCE COMPANIES

The article deals with the features of rating estimation appropriation methodologies both foreign and home rating agencies to the insurance companies. The basic problems of rating appropriation process to the insurers on the modern stage are lighted up.

Keywords: process ratings of insurers, rating agencies assign ratings of the methods insurance companies

Постановка проблеми у загальному вигляді. У діяльності страхових компаній першочергове значення має їхня фінансова надійність, оскільки внесення плати за страхову послугу потребує певних гарантій щодо здатності страхової компанії відповідати за своїми зобов'язаннями перед страхувальниками. Особливо актуальним це питання є під час виходу зі світової економічної кризи. Інвестори, споживачі страхових послуг, перестраховальники мають потребу в об'єктивній та незалежній оцінці фінансової стійкості страхової компанії. У Концепції розвитку страхового ринку України до 2010 року, яка схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.08.2005 р. № 369-р, зазначено, що основними напрямками розвитку національного страхового ринку є підвищення рівня капіталізації страховиків, їхньої фінансової стійкості та платоспроможності.

В останній час проблема розроблення певного інструменту оцінки фінансового стану страхових компаній України є особливо актуальною. У зв'язку з цим важливим є введення в практику діяльності вітчизняних страховиків нових принципів управління фінансовими ресурсами на мікрорівні. Значною мірою цьому сприяє визначення рейтингу страховика.

Під рейтингом розумітимемо комплексну оцінку діяльності компаній, яка враховує як фінансові показники, так і множину інших факторів, склад та кількість яких визначається окремо, що оцінюються непрямо на основі звітності компанії та додаткових даних.

Рейтинг є одним з інструментів руху страхового ринку до прозорості та сприяє його відкритості, допомагає страховим компаніям та потенційним клієнтам отримати об'єктивну інформацію. Вибираючи страховика, клієнти цікавляться страховими тарифами, умови відшкодування можливих збитків, оцінюють наскільки вони вигідні, досвід роботи страхової компанії на ринку, розмір статутного фонду, склад засновників, надійність страховика. Рейтинг дає змогу інвесторам та потенційним клієнтам зрозуміти ситуацію на страховому ринку. Він дозволяє не тільки з'ясувати положення страхової компанії на ринку, але і допомагає страховикам виявити свої недоліки і скоректувати роботу. Отже, виникає потреба у поглибленому дослідженні методик, які застосовують рейтингові агентства у галузі страхування, та визначення основних проблем встановлення рейтингової оцінки страхових компаній.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковим та практичним проблемам встановлення рейтингової оцінки страхової компанії присвячені наукові праці таких дослідників, як: М.М. Александрова, Л.В. Шірінян, Л.О. Юрченко, Г.Ф. Азаренков, Н.В. Ткаченко, В.М. Горьова, С.О. Смирнов, Р.А. Павлов, Ю.Л. Логвиненко, О.В. Козьменко та О.В. Меренкова. Належне місце в аналізі питань визначення фінансової стійкості та платоспроможності страховиків займають роботи В.Д. Базилевича, В.Д. Бігдаша, Л.М. Горбач, Ю.М. Дьякової, С.С. Осадця, Л.А. Орланюк-Малицької, Л.І. Рейтмана, Т.А. Смоленюк, П.С., Федорової, В.В. Шахова, А.К. Шихова, К.В. Шелехова. Багато уваги приділяється вивченню зарубіжного досвіду, побудові власних систем оцінки страхової діяльності. Однак серед науковців не існує єдиної думки щодо методів та системи показників рейтингової оцінки страховиків.

М.М. Александрова зазначає, що основними показниками під час визначення рівня надійності страхової компанії є платоспроможність і фінансова стійкість. Фінансова стійкість, своєю чергою, розглядається з таких основних позицій, як: вірогідність недостатності коштів у будь-якому періоді; фінансова стійкість страхового фонду, рентабельність всієї діяльності страхової компанії [1, 174].

Л.В. Шірінян запропоновано методикау рейтингової системи оцінки страхових компаній України. В основу покладено шкалу оцінок, яка складається з 4 груп показників: 1) абсолютні показники діяльності; 2) показники платоспроможності; 3) показники ділової активності; 4) показники фінансової стійкості. Загальна кількість показників становить близько 90. При цьому автор пропонує окремо аналізувати показники фінансової і страхової діяльності страхової компанії [2, 152].

Л.О. Юрченко пропонує методикау рейтингової оцінки, в основу якої покладено таку систему показників, як: платоспроможність, ліквідність, фінансова ефективність, ділова активність, інвестиційна привабливість. Після проведення необхідних розрахунків за всіма показниками робиться їх зведення та узагальнення отриманих страховою компанією балів і її зарахування до однієї з трьох груп: зі стабільним фінансовим станом, задовільним фінансовим станом і незадовільним фінансовим станом. Залежно від цього виробляється комплекс заходів щодо стабілізації фінансового стану страховика [3, 98].

Особливості рейтингової оцінки фінансових установ приведено в Концепції створення системи рейтингової оцінки регіонів, галузей національної економіки, суб'єктів господарювання, яка схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.04.2004 р. № 208-р. У документі зазначено лише, що під час проведення рейтингової оцінки фінансової установи аналізуються виконання нею фінансових нормативів та показників, що встановлюються законодавством, ефективність управління фінансами та ризиками, а також програми її стратегічного розвитку, інвестиційна політика. Однак не вказано методи і принципи, систему показників, за якими слід проводити таку рейтингову оцінку.

Ціллю статті є дослідження особливостей та визначення основних проблем методик рейтингової оцінки страхових компаній України як вітчизняними, так і зарубіжними рейтинговими агентствами та розроблення пропозицій щодо поліпшення встановлення рейтингової оцінки страхових компаній.

Основний матеріал дослідження. Фінансові відносини у страхуванні мають специфіку. Це є замкнуті перерозподільчі відносини, які пов'язані, з одного боку, із формуванням страхового фонду за допомогою страхових внесків, а з іншого, з відшкодуванням збитку з цього фонду учасникам страхування. Існує також ймовірності незбігу обсягу сформованого страхового фонду і потреб у виплаті страхового відшкодування, які можуть коливатись до позитивного та від'ємного. Велике значення має аналіз показників за довгостроковий проміжок часу. Специфіка страхової діяльності породжує особливості її аналізу.

У розвинених країнах існують незалежні структури, що надають об'єктивну оцінку надійності страховика клієнтам, фірмам, акціонерам підприємства, банкам тощо на договірних умовах. До загальноновизнаних світових лідерів, які займаються присвоєнням рейтингу страховим компаніям, належать Standard & Poor's, Fitch IBCA, Moody's, Duff & Phelps Credit Rating Co, Dun & Bradstreet, A.M. Best, KPMG. Ці рейтингові агентства надають страховим компаніям міжнародний рейтинг. Рейтингування, як правило, базується на розрахунку та узагальненні доволі значної кількості (чому сприяє відповідна розгорнута база даних) статистичних коефіцієнтів, які характеризують різні аспекти фінансово-економічної і професійної діяльності страховика. Кожне з вищевказаних агентств використовує для оцінки фінансової стійкості страховиків свою закриту методику, побудовану на аналізі різних аспектів діяльності компанії, і присвоює компанії визначений рейтинг (індекс), використовуючи звичайне сполучення цифр, прописних і малих літер.

Так, при визначенні рейтингу Standard & Poor's застосовує методику, засновану на обробці найрізноманітніших кількісних і якісних даних. За своєю природою процес привласнення рейтингу значною мірою об'єктивний, особливо в частині, що стосується кількісних чинників, проте суб'єктивна оцінка також є присутньою. Саме суб'єктивний підхід дозволяє Standard & Poor's включити в підсумковий рейтинг усю сукупність нестатистичних чинників і зробити рейтинг в певному значенні таким, що "дивиться вперед". Рейтингова методика припускає детальний аналіз таких чинників: ризики країни, галузеві ризики, конкурентоспроможність компанії, менеджмент і корпоративна стратегія, корпоративна система ризик-менеджменту, операційна ефективність, інвестиційна діяльність, достатність капіталу (зокрема достатність перестраховки і технічних резервів), ліквідність і фінансова гнучкість [5].

Методика Fitch Ratings з рейтингування страхових компаній призначена для того, щоб дати уявлення про основні рейтингові чинники, які Fitch розглядає при рейтингуванні компаній цього сектора, а також їх боргових зобов'язань і зобов'язань перед страхувальниками. У глобальній базовій методиці представлені загальні принципи, які належать до усіх рейтингів страхових компаній, що присвоюються Fitch, і вона доповнюється методиками по конкретних секторах. Під час аналізу страхових компаній Fitch спирається на такі основні чинники: галузева специфіка і операційне середовище; специфіка компанії і управління ризиками; фінансові показники; стратегія менеджменту і корпоративне управління; чинники власності, підтримки і групи. Fitch не використовує заздалегідь встановлену питому вагу по кожному з рейтингових чинників або по різних складових у межах кожного чинника, оскільки вважає, що їх питома вага може змінюватися залежно від конкретних обставин. Загалом, коли один з чинників є істотно слабкішим, ніж інші, такий слабкіший елемент має більшу вагу в аналізі [6].

При ухваленні рішення про присвоєння рейтингу Moody's розглядає всі відповідні фактори ризику й ураховує всі точки зору, керуючись такими принципами:

1. Акцент на довгострокову перспективу (при аналізі робиться акцент на основні фактори, від яких залежить здатність емітента погашати свої боргові зобов'язання в довгостроковій перспективі, наприклад, великі економічні спади, різка зміна стратегії керівництва компанії або зміни нормативно-правової бази. Спеціалісти агентства вважають, що рейтинги не повинні залежати від стадії ділового циклу або динаміки попиту та пропозиції або відбивати короткострокову ринкову кон'юнктуру).

2. Акцент на стабільність і передбачуваність грошових потоків (насамперед виявляються фактори, що визначають генерування грошових потоків, і особливо, їх передбачуваність і стійкість. У певних випадках проводиться аналіз чутливості до різних варіантів керування підприємством і включається в модель, що оцінюється, можливість невеликого економічного спаду, щоб визначити стійкість грошових потоків).

Конкретні фактори ризику, які враховуються при присвоєнні рейтингу, варіюються залежно від галузі [7].

У табл. 2 наведено порівняльну шкалу кредитних рейтингів, які встановлюють рейтингові агентства Moody's, Standard and Poor's и Fitch IBCA.

Таблиця 2

Порівняльна шкала кредитних рейтингів [8]

Moody's	Standard and Poor's	Fitch IBCA	Короткий опис
Aaa	AAA	AAA	Максимальна ступінь безпеки
Aa1	AA+	AA+	Висока ступінь надійності
Aa2	AA	AA	
Aa3	AA-	AA-	
A1	A+	A+	Ступінь надійності вище середнього рівня
A2	A	A	
A3	A-	A-	
Baa1	BBB+	BBB+	Ступінь надійності середня та дещо нижча за середній рівень
Baa2	BBB	BBB	
Baa3	BBB-	BBB-	
Ba1	BB+	BB+	Неінвестиційна, спекулятивна ступінь
Ba2	BB	BB	
Ba3	BB-	BB-	
B1	B+	B+	Високо спекулятивна ступінь
B2	B	B	
B3	B-	B-	
Ca	CCC+	CCC	Істотний ризик неповернення коштів, емітент у важкому положенні
-	CCC	-	
-	CCC-	-	
Ca	-	-	Надспекулятивна ступінь, можлива відмова від платежів
C	-	-	
-	-	DDD	Відмова від платежів
-	-	DD	
-	D	D	
-	-	-	

Однак отримання рейтингу у вищезазначених рейтингових агентствах має доволі високу вартість. Окрім того, вітчизняні страховики через свій невеликий розмір порівняно з зарубіжними компаніями, а також через нестабільність ситуації на вітчизняному фінансовому ринку мають вірогідність отримати негативний міжнародний рейтинг, результати якого є публічними, а отже, не поспішають скористатися послугами таких агентств. Хоча, якщо страховик відмовляється від

встановленого рейтингу, рішення, прийняте рейтинговим комітетом, як правило, не розголошується.

Варто також відзначити, що провідні рейтингові агентства світу дають міжнародний рейтинг, основною перевагою якого є можливість зіставляти ризики незалежно від країни, у якій розташована компанія. Стосовно вітчизняних страховиків ця перевага стає недоліком, адже рейтинг позичальника (емітента) або його боргового інструменту не може бути вищий за суверенний рейтинг країни, у якій розташований емітент.

Сьогодні Україна має низький суверенний рейтинг. Наприкінці 2009 року рейтингове агентство Fitch Ratings понизило суверенний рейтинг України з рівня “В” до “В-”. Прогноз за суверенними рейтингами – “Негативний”. Така оцінка залишає для українських позичальників лише неінвестиційну категорію активів. Хоча у той же час інвестори, які розташовані в Україні, можуть розцінити боргові зобов’язання окремих українських позичальників вдалим об’єктом для інвестування, незважаючи на те, що високий міжнародний кредитний рейтинг їм недоступний [9]. А вже у середині 2010 р. міжнародне рейтингове агентство Standard&Poors підвищило довгостроковий рейтинг України за зобов’язаннями у іноземній валюті на один ступінь – до “В плюс” з “В” – у зв’язку з ухваленням Міжнародним валютним фондом нової кредитної програми для Києва. Довгостроковий рейтинг в національній валюті підвищено до “ВВ мінус” з “В плюс”, йдеться у повідомленні агентства. Прогноз рейтингів – стабільний. Рейтинг за національною шкалою також підвищений на один ступінь – до “uaAA-” з “uaA+” [10].

У Росії рейтинг страхових компаній здійснюють рейтингові агентства Експерт РА, Рус-Рейтинг, Рейтор, АК&М. Результати, які одержують ці компанії, поки що не визнані міжнародним бізнес-співтовариством, але придатні для вибору страхової компанії.

Рейтингова оцінка, що присвоюється агентством Експерт РА, адаптована до специфічних особливостей російського страхового ринку й не враховує странового ризику Росії. Страхові ризики враховуються тільки для страхових компаній, що працюють за рубежом. Коректування на рівень страхових ризиків проводиться на основі внутрішніх страхових рейтингів і ступеня залежності бізнесу рейтингувальної компанії від цих ризиків. Аналіз фінансової стійкості страхових компаній побудовано на основі дослідження трьох основних груп факторів: зовнішніх факторів стійкості й корпоративного керування, страхового бізнесу та фінансових показників. Кожний розділ при цьому, у свою чергу, складається з декількох інтегральних груп факторів. Основний принцип методики оцінки надійності страхової компанії – порівняння її показників по кожному з розглянутих факторів із середніми показниками по страховому ринку й виявлення факторів, що як позитивно, так і негативно впливають на платоспроможність. Такий підхід дозволяє відходити від “ідеальних” характеристик і виявляти найнадійніші компанії в існуючих політичних і економічних умовах. Основна відмінність методики Експерт РА від міжнародних аналогів полягає в тому, що шкала оцінок орієнтована на Росію. Компанії співвідносяться з вітчизняними реаліями. У той час як у шкалі міжнародних оцінок навіть кращі російські компанії займають край скромні місця через високий страховий ризик [11].

Сьогодні в Україні рейтинг вітчизняним страховикам присвоюють такі рейтингові агентства, як Кредит-Рейтинг, Експерт-Рейтинг, Рюрик та ІВІ-Рейтинг [12].

Компанія Кредит-Рейтинг (створена в Києві в 2001 р.) надає послуги в галузі незалежної оцінки кредитоспроможності суб’єктів запозичень із присвоєнням внутрішніх кредитних рейтингів по Національній шкалі кредитних рейтингів, спеціально призначеної для оцінки рівня кредитного ризику в умовах ринку, зокрема страхового ринку України. Національна шкала кредитних рейтингів компанії Кредит-Рейтинг спеціально призначена для використання позичальниками й інвесторами на фінансовому ринку України. Національна шкала побудована без урахування суверенного ризику, вплив якого однаковий для всіх українських позичальників, і дозволяє чіткіше диференціювати їх у всьому діапазоні шкали, коли першокласний позичальник може одержати найвищу оцінку.

В Україні методики оцінки фінансової стійкості страховиків здебільшого спрямовані на аналіз фінансової звітності компаній. Однак в кожній страховій компанії існує своя методика бухгалтерського обліку, зокрема це стосується страхових резервів та обліку витрат, а також свої підходи до оцінки активів та зобов'язань. А отже, ті звітні дані, які подають вітчизняні страхові компанії, не завжди можна зіставити. Окрім того, різні стандарти фінансової звітності роблять доволі складним порівняння вітчизняних та зарубіжних страховиків.

Дослідження існуючої сьогодні практики встановлення рейтингової оцінки страхових компаній України показує, що в її основу покладено доволі прості узагальнені показники, такі, як частка страхових премій у ВВП, частка яку займає страхових на ринку, страхові платежі, страхові виплати, рівень виплат, розмір капіталу тощо. Однак, таке ранжування страхових компаній лише за абсолютними показниками розвитку не відображує їх реальний фінансовий стан і не дає уявлення про фінансову стійкість певної страхової компанії. Окрім того, по різних показниках страхова компанія може займати різне місце серед інших страховиків, а отже, говорити про те, що таке ранжування відтворює фінансове становище страхової компанії, не можна. Як приклад у табл. 3 наведено вибірку страхових компаній України, які займаються ризиковими видами страхування і їх місце у рейтингу за окремими показниками.

Однак, потрібно відзначити, що за деякими видами страхування можливо використання незалежних вітчизняних рейтингів за видами страхування, оскільки вони показують реальне становище на страховому ринку. Наприклад, за таким видом страхування, як “Зелена карта” умови страхування однакові у всіх страховиків, виплати роблять не страхувальнику, а потерпілому-іноземцю, а отже, критерієм під час вибору страховика є зручність придбання поліса та додатковий сервіс, що надає страховик [13].

Таблиця 3

Місце українських страхових компаній у рейтингу за 12 місяців 2009 р.

Страхова компанія	Показник діяльності			
	Страхові премії	Страхові виплати	Страхові резерви	Власний капітал
Оранта	1	3	1	3
Аха	2	5	2	7
Лемма	3	1	4	2
Кремень	4	43	13	5
Аванте	5	2	7	1
Кредо-Класік	6	9	3	25
Провідна	7	7	5	9
Інго Україна	8	6	8	16

**Склав автор за даними інтернет-журналу про страхування “Forinsurer” [12]*

Аналізом стану показників діяльності страхових компаній та брокерів в Україні займається Ліга страхових організацій України. Варто зауважити, що страхові компанії у добровільному порядку надають інформацію для проведення аналізу їх діяльності і встановлення рейтингу, хоча наявність рейтингу і його рівень вигідно відрізнятиме страховика і свідчить про відкритість і прозорість його діяльності. Ті страхові компанії, які приховують свої дані і прагнуть залишатися в тіні, мають змогу робити це і надалі. Тобто існує проблема непрозорості страхового ринку України.

У зв'язку з цим потрібно зазначити на результати спеціального рейтингового дослідження рейтингового агентства “Експерт-Рейтинг”, яке було спрямоване на дослідження рівня розкриття фінансової інформації на страховому ринку України. У рейтинг було включено страхові компанії ризикового сектору, а серед них вибрано ті, що створені у формі акціонерних товариств і вилучено ті, що створені у вигляді товариств з додатковою відповідальністю, адже до останніх не має вимог

Держкомісії з цінних паперів та фондового ринку про розкриття інформації. Було виявлено, що рівень розкриття фінансової та корпоративної інформації українськими страховими компаніями є вкрай незадовільним, публічної інформації не досить для прийняття господарських рішень. До того ж страховики іноді приховують реальних акціонерів, не виконують або виконують формально вимоги регуляторів про розкриття інформації. З 25 найкрупніших компаній лише 7 розкривали інформацію через агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України, а саме: ОРАНТА, Просто-страхування, Дженералі Гарант, Країна, Універсальна, УПСК та Інго Україна. До страхових компаній, інформація яких є найбільш закритою віднесли: Омега, Добробут, ТАС, АХА Україна та АХА страхування, Альфа Страхування [12].

Для ефективнішого нагляду за страховою діяльністю Держкомісія з регулювання ринків фінансових послуг України були розроблені та впроваджені Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків (розпорядження Дерфінпослуг №3755 від 17 березня 2005 року).

В основу методики покладена загальна схема аналізу звітних даних страховиків, розроблена Національною асоціацією регуляторів страхового ринку Сполучених Штатів Америки з метою завчасного виявлення можливої неплатоспроможності та інших ризиків, притаманних страховим компаніям, відома як “Тести раннього попередження” (“Early Warning Tests”). Ця схема застосовується органами страхового нагляду в багатьох країнах світу, зокрема США, Канаді, Польщі та ін.

Розроблена методика аналізу поєднує застосування міжнародного досвіду, практику роботи українського страхового ринку та містить систему показників, які дають можливість оцінити кожну компанію з погляду фінансової стійкості (надійності), а також зробити загальний висновок щодо роботи страховика, надавши йому певне місце в рейтингу.

На основі проведених тестів раннього попередження страховики можуть отримати такі оцінки за 4-бальною системою залежно від діапазону, в який потрапило значення відповідного показника. Як свідчать дані, наведені в табл. 4, у понад 80 відсотків вітчизняних страховиків відсутні серйозні проблеми, пов’язані з фінансовим станом, і у близько 20 відсотків фінансовий стан є нестабільним.

Таблиця 4

Узагальнені дані щодо динаміки розподілу страхових компаній України за результатами тестування компаній за загальними видами страхування*

Оцінки за результатами тестів раннього попередження	Значення оцінки за тестами раннього попередження	2004 рік	2005 рік	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	6 місяців 2010 року
Оцінка „1” – “добре”	Фінансові показники знаходяться на високому рівні	50	36	30	48	Дані відсутні		
Оцінка „2” – “нормально”	Відсутні серйозні проблеми, фінансові показники знаходяться на середньому рівні	221	256	239	235			
Оцінка „3” – “загрозливо”	Фінансовий стан викликає побоювання, фінансові показники знаходяться на рівні значно нижчому за середній	75	50	56	59			
Оцінка „4” – “критично”	Вважається неприпустимим, фінансовий стан є дуже нестабільним	3	2	2	3			
Кількість компаній, що тестувалися	-	349	344	327	345	-	-	-

*Складено автором за даними Держфінпослуг [4]

Треба відзначити, що згідно з чинним законодавством для визнання страховика платоспроможним його фактичний запас платоспроможності на будь-яку дату має перевищувати розрахунковий нормативний запас платоспроможності [14]. В.Г. Баранова слушно зауважує, що у більшості українських страхових компаній фактичний запас платоспроможності перевищує нормативний, а фінансовий стан страховика є незадовільним і пропонує під час визначення фактичного рівня платоспроможності корегувати його на коефіцієнт дисконтування за рівнем інфляції [15].

Важливе значення в управлінні ризиком у страховій компанії має перестрахування. Українські страхові компанії передають в перестрахування значні фінансові ресурси. З погляду страхувальників, участь їхніх страховиків у перестрахуванні забезпечує високу якість наданих страхових послуг, своєчасність і повноту відшкодування збитку. Воно сприяє підвищенню надійності страховика, а, отже, і довіри до нього його клієнтів і їхньої зацікавленості в підтримці з ним ділових взаємин. На розвиток ринку перестрахування можна впливати через проведення макро- і мікроекономічних заходів. Сьогодні в українському законодавстві існує норма обмеження через рейтингування, а саме: починаючи з 18 серпня 2005 р. набрало чинності розпорядження Держфінпослуг “Про затвердження Вимог до рейтингів фінансової надійності (стійкості) страховиків та перестраховиків-нерезидентів” № 2885 від 03.12.2004 р., яким встановлені вимоги до рейтингу страховиків і перестраховиків-нерезидентів щодо платоспроможності відповідно до класифікації міжнародних рейтингових агентств. Але, вважаємо, що це суто адміністративний захід. Потрібно враховувати, що фінансові ресурси перестрахування – це диверсифіковані потенційні інвестиції. Вкладені в національну економіку, вони стимулюватимуть національне виробництво, тому вирішення цього питання є стратегічним для держави.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити такі висновки та узагальнення:

- необхідно здійснювати поступовий перехід до міжнародних стандартів фінансової звітності, що зробить можливим порівняння діяльності вітчизняних та зарубіжних страховиків;
- процес рейтингової оцінки діяльності страхової компанії має бути прозорим, а його результати – публічними;
- розробити національну систему рейтингової оцінки страхових організацій, яка міститиме принципи, систему показників та методику оцінки діяльності страховика;
- необхідно запровадити контроль на рівні держави за якістю встановленої рейтингової оцінки страхової компанії;
- врегулювання законодавчих вимог щодо сфери перестрахування.

1. *Александрова М.М. Страхування: Навчально-методичний посібник.* – К.:ЦУЛ, 2002. – 208 с. 2. *Шірінян Л. Рейтингова система і рейтинг-оцінка фінансової стійкості страхових компаній України // Світ фінансів.* – 2007. – № 2. – с. 152. 3. *Юрченко Л.А. Финансовый менеджмент страховщика. Учеб. пособие для вузов.* – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 199 с. 4. *Сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг в Україні [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua> 5. *Сайт міжнародного рейтингового агентства Standard and Poor's [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://www.standardandpoors.ru> 6. *Сайт міжнародного рейтингового агентства Fitch Ratings [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://www.fitchratings.ru/index.wbp> 7. *Сайт міжнародного рейтингового агентства Moody's [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://www.moodyseasterneurope.com/> 8. *Сайт рейтингового агентства Кредит-Рейтинг [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://www.credit-rating.ua/ru/ratings/mra/> 9. *Сайт “Финансовый кризис” [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://crisis-analytics.ru/krizis-ukraina/ekonomicheskij-krizis-ukraina/fitch-ponizil->

rejtingi-krupnejshix-kompanij-ukrainy.html 10. Сайт незалежного уповноваженого рейтингового агентства IBI-Rating [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ibi.com.ua/bokovye-bloki/novosti-i-sobytiya/analitika/analitika/article/11/> 11. Сайт журналу “Експерт” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.raexpert.ru/> 12. Сайт Інтернет-журналу про страхування Forinsurer [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com> 13. Сайт “Знай страхование” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.znay.ru/greencard/rating.shtml> 14. Закон України “Про страхування” №85/96-ВР від 07.03.1996 р зі змінами та доповненнями. 15. Баранова В.Г. Фінансовий механізм функціонування страхової системи/ – Одеса: Видавництво “ВМВ”, 2009. – 380 с.

УДК 657.1:658:4

І.С. Стеців

Національний університет “Львівська політехніка”

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ВНЗ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ

© Стеців І.С., 2010

Досліджено наукові підходи до трактування економічної безпеки ВНЗ. Сформульовано понятійний апарат економічної безпеки та визначено значення планування в організованні економічної безпеки ВНЗ.

Ключові слова: економічна безпека, планування, процес, складові економічної безпеки.

THE ECONOMIC SECURITY OF INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION: THE ESSENCE AND PLANNING PARTICULARITIES

In the article the scientific going is investigational near interpretation of economic security of INSTITUTE of higher. The concept vehicle of economic security is formulated and a planning role is certain in organization of economic security of INSTITUTE of higher.

Keywords: economic security, planning, process, constituents of economic security.

Постановка проблеми. Протягом минулих років в Україні дуже популярним є здобувати вищу освіту. Абітурієнт був готовий платити за освітні послуги, не завжди роздумуючи над їх вартістю та якістю. У ВНЗ скористалися такими умовами. У більшості з них створювалися економічні, юридичні, факультети міжнародних відноси із порушенням основ науки планування. Особливо характерно це було для закладів недержавного сектору економіки, адже ці спеціальності приносили великі доходи і якість освіти деякою мірою відійшла на задній план. Внаслідок цього, на ринку праці України створилась ситуація, коли кількість випускників ВНЗ перевищувала потребу у спеціалістах такого профілю. Але демографічна ситуація останніх двох років та економічна криза порушила благополучні умови існування ВНЗ. Нестача абітурієнтів та важке фінансове становище громадян призвели до втрати ВНЗ своїх позицій. Іншим чинником стало те, що змушує замислитись керівників ВНЗ, що через виявлені порушення було припинено діяльність 10 вищих навчальних